

**TÜRK VE ALMAN ÖĞRENCİLERİN UMUTSUZLUK DÜZEYLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI VE UMUTSUZLUK DÜZEYLERİNİ ETKİLEYEN
FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ: TURİZM EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLER
ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA**

**COMPARISON OF TURKISH AND GERMAN UNDERGRADUATS
HOPELESSNESS LEVEL AND DETERMINATION OF THE PREDICTORS OF
HOPELESSNESS LEVEL: A CASE STUDY ON UNDERGRADUATE WHO STUDY
IN TOURISM**

Arş.Gör. Engin ÜNGÜREN*, Yrd.Doç.Dr.Rüya EHTİYAR**

ÖZET

Yapılan araştırmalar turizm eğitimi almış mezunların zamanla turizm sektöründen ayrıldığı ve farklı sektörlerde çalıştığını ortaya koymuştur. Bu bağlamda araştırmada Türkiye ve Almanya’da turizm eğitimi alan üniversite öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin saptanması ve karşılaştırılması, umutsuzluk düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Türkiye’den 166, Almanya’dan 115 olmak üzere toplam 281 öğrenci katılmıştır. Verilerin toplanmasına Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ) ve kişisel anket formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde kümeleme analizi, t testi, varyans analizi ve çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Çoklu regresyon analizi sonucunda Türk öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin yordayıcıları olarak eğitim memnuniyeti, okuldaki başarı durumu, gelir durumu, cinsiyet, arkadaş ilişkiler düzeyinin olduğu saptanmıştır. Alman öğrencilerin ise sadece “eğitim memnuniyeti” değişkeninin öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri üzerinde düşük düzeyde de olsa yordayıcı olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlara göre, Türk ve Alman öğrencilerin umutsuzluk düzeylerini etkileyen ortak değişkenin eğitim memnuniyeti olduğu saptanmıştır.

Anahtar Sözlükler: Umut, umutsuzluk, turizm eğitimi

* Akdeniz Üniversitesi, Alanya İşletme Fakültesi, e-mail: enginunguren@akdeniz.edu.tr

** Akdeniz Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, email: ruya@akdeniz.edu.tr

ABSTRACT

Researchs which is interested in the field of education of tourism students has revealed that, students leave from the tourism industry with time and work in the different sector. In this context the purpose of this study is to determine and to compare of hopelessness level of undergraduate who study tourism in Turkey and Germany and to investigate whether or not their hopelessness levels differed according to some various variables. The sample of the study is composed by 166 Turkish students, 115 German students, totally 281. The data were collected by Beck Hopelessness Scale (BHS) and Information Questionnaire analyzed by t test, one way anova and multiple linear regression analysis. Multiple linear regression analysis revealed that, satisfaction of education, state of success in school, family income status, gender, relationship of school friends were the predictors of Turkish undergraduate hopelessness level. Satisfaction of education was the predictors of German undergraduate hopelessness level at a low level. According to the result of study, affecting the level of hopelessness of the Turkish and German undergraduate, satisfaction of education was found to be common variable.

Key Words: Hope, hopelessness, tourism education

GİRİŞ

Toplum düzeyinde verilen turizm eğitiminin genel amacı, toplumda turizm bilincini sağlamak, turizm kaynaklarını koruma anlayışını geliştirmek, turiste karşı ilkeli, dürüst hizmet anlayışını kazandırmak, sevgi, hoşgörü ve konukseverliğine uygun davranış biçimi oluşturmaktır. Turizm eğitim kurumlarının temel amacı ise, turizm sektöründe iş görecekteler elemanları temel eğitimden geçirmek, tüm eğitim alanlara turizm bilinci ve felsefesini kazandırmak, yönetim tekniklerini öğretmek ve dünyada hakim, kabul görmüş anlayışa uyum sağlamak, yeni kavram, fikir ve teknolojileri kavrayabilecek üst düzey turizm profesyonellerini yetiştirmektir (Üzümcü ve Bayraktar, 2004: 80). Bu amaçları kapsayan eğitim sürecinin uygulama, ekonomik olma, gelişmelere uyum sağlayarak hayata hazırlayıcı olma, devamlılık, topluma ve sektöre dönük olma içeriklerini taşımalıdır. Turizm alanındaki altyapı yatırımları nitelik ve nicelik açısından ne kadar yeterli olursa olsun, sosyal üst yapı

yatırımları içerisinde en önemli unsuru oluşturan turizm eğitimi ile desteklenmedikçe yarar sağlamayacaktır (Tüyluoğlu, 2003: 10). Farklı bir ifadeyle, turizmde insan kaynağına yatırım yapılmadığı sürece, fiziksel ve teknolojik donanımın ve ekonomik gelişmelerin hizmet kalitesini arttırmasında ve geliştirmesinde yeterli olmayacaktır (Seymen 2002: 17).

Ülkemizde turizm eğitimi veren okul sayıları daha çok yükseköğretim düzeyinde yoğunlaşması bazı sorunları gündeme getirmektedir. Avrupa Birliği'ndeki ülkelerin mevcut turizm eğitimi veren kurumları incelendiğinde, genelde kurslar ve ortaöğrenim düzeyinde yoğunlaşmakta olduğu görülür (Pelit ve Güçer, 2006: 142).

Turizm eğitimi veren kurumların sayısındaki artışın, mezunların sayısındaki artışına yansımaya rağmen, sektöre yansımaması diğer bir sorunu oluşturmaktadır (Eser, 2002: 144). Çünkü turizmle ilgili meslek ve meslekte çalışanlar, eğitilmiş iş görenler ve mezunlar herhangi bir yasal düzenlemeyle korunmamaktadır (Mısırlı, 2002: 41). Bundan dolayı mezunlar başka sektörlere yönelmektedir. Yapılan araştırmalardan turizm eğitimi veren okullardan mezun olan öğrencilerin, zamanla sektörden ayrıldığı saptanmıştır (Tablo 1).

Tablo 1: Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Üzerinde Yapılmış Çalışmalarla İlgili Literatür Taraması

Yazar/ Yazarlar	Temel Bulgu
Kızılırmak (2000), Kuşlivan (2000), Ağaoğlu (1991), Tüyluoğlu (2003), King ve arkadaşları (2003), Altman ve Brothers (1995)	Turizm sektörünün işgücü ihtiyacını, turizm eğitimi almamış işgücünü istihdam ederek karşılamakta olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca turizm eğitimi almış mezunların büyük çoğunluğunun turizm sektörü dışında istihdam edildiği saptanmıştır.
Ünlüönen (2004), Kuşlivan ve Kuşlivan (2000)	Öğrencilerin okumakta oldukları programa ve mezuniyet sonrası iş imkanları ile ilgili bakış açılarında zamanla olumsuz yönde değişimler saptanmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun seçtiği bölümden pişman oldukları ifade edilmiştir.
Aksu ve Köksal (2005)	Öğrencilerin sektöre karşı olumsuz bir tutum ve görüş içerisinde oldukları saptanmıştır. Çoğunlukla olumsuz tutum ve görüş içerisinde olan öğrencilerin yanında olumlu görüş beyan eden

	<p>öğrenciler de bulunmuş, bu öğrencilerin üniversite giriş sınavında turizm bölümünü ilk sırada ve istekli seçtikleri, stajlarını yurt dışında gerçekleştirdikleri belirtilmiştir.</p>
Güzel (2006), Aktaş ve Boyacı (1992)	<p>Yükseköğretim kurumlarında sunulan turizm eğitiminin öğrencilerin beklentilerini karşılamadığını ve öğrencilerin tatmin düzeylerinin oldukça düşük olduğunu tespit edilmiştir.</p>
Kozak ve Kızılırmak (2001), Pavesic ve Brymer (1990), Baron ve Maxwell (1993), Getz (1994)	<p>Staj yapan öğrencilerin yapmayan öğrencilere göre sektöre karşı daha olumsuz tutum içinde olduklarını saptanmıştır. Turizm eğitimi almış mezunların zamanla turizm sektöründe çalışmak istemediklerini ifade görülmüştür.</p>
Pelit ve Güçer (2006), Çakır (1998), Kuşluyan ve Kuşluyan (2000), Baron ve Maxwell (1993)	<p>Öğrenciler, verilen eğitimin staj esnasında yarar sağlamadığını belirtmiş ve staj yaptıkları kurumlarının kendilerini ucuz iş gücü olarak gördükleri ifade etmiştir. Ayrıca öğrencilerin staj uygulamalarından memnun olmadıkları ve stajın öğrencileri meslekten uzaklaştırdığı saptanmıştır.</p>
Demirer (2000), Johnstone (1994)	<p>Turizm işletmeciliği öğrencilerinin, sektör temsilcilerinin beklentilerini tam anlamıyla karşılamadıkları tespit edilmiştir.</p>
Koyuncu (2000)	<p>Turizm işletmeciliği öğrencilerinin beklentilerinin sektörle uyuşmadığını saptamış ve çalışma koşullarının öğrencileri olumsuz tutum içersine sürüklediği ifade edilmiştir.</p>
Üzümcü ve Bayraktar (2004)	<p>Turizm eğitmenlerinin verdiği mesleki eğitimi etik açısından inceledikleri araştırmada, etik ilkelerin tam olarak uygulanmadığını ve verilen eğitimin yetersiz olduğunu saptamışlardır.</p>
Purcell ve Quinn (1996)	<p>Turizm endüstrisinde çalışanların eğitim durumları diğer sektörlerde çalışanlara göre düşük kaldığı tespit etmiştir.</p>
Koko ve Guerrier (1994)	<p>Turizm eğitimi almış mezunların çalışma koşullarının zorluğu, katılım ve gelişim fırsatlarının sınırlılığı, motivasyon yetersizliği ve iş tatminsizliğinden dolayı sektörü terk ettiklerini saptamışlardır.</p>

Turizm eğitimi almış ve alan öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik araştırmalardan; turizm eğitimi almış, özellikle üniversite mezunlarının sektörü terk etme ve başka sektörlerde çalışmak istedikleri anlaşılmıştır. Bu sorunların devam ediyor olması, yapılan çalışmalar sonucu öne sürülen çözüm önerilerinin uygulamaya dönüştürülmesinde başarıya ulaşamadığı izlenimini vermektedir.

Hawthorne deneylerinden, verimli çalışmanın kaynağını mutlu çalışanın oluşturduğu kabul görmektedir (Tutar, 2007: 125). Mutluluğun kaynağını ise çalışanların umut düzeylerinin yüksekliğine karşı kaygı düzeylerinin düşüklüğü ile açıklanmaktadır. İnsanın sağlığı konusunda 1978 Alma-Ata Bildirgesi kapsamında Dünya Sağlık Örgütüne üye tüm devletlerin kabul edildiği bildirmede, sağlığın "hastalık olmayışı" şeklinde yapılan tanımını "bedensel, ruhsal ve sosyal yönlerden tam bir iyilik hali" olarak formüle edilmiş ve bunun temel bir insan hakkı olduğunu vurgulamıştır (Ünalı ve ark. 1994: 3). Başka bir anlatımla sağlık, yaşamı sürdüren ana etmen olduğundan dolayı kişinin biyolojik, psikolojik, sosyal yönden uyum içerisinde olmasıdır (Arslan ve Kutsal, 1999: 173).

UMUTSUZLUK KAVRAMI

Umutsuzluğun varoluş nedeni umudun yokluğudur. Bu bağlamda umutsuzluğun anlaşılabilmesi için öncelikli olarak umudun tanımlanması gerekir. Umut kısaca "İyi olma duygusu veren ve kişiyi harekete geçirmek için güdüleyen bir özellik" olarak tanımlanmaktadır (Kemer ve Atik, 2005: 162). Başka bir ifadeyle umut, 'ummaktan doğan güven duygusu' olarak tanımlanır ve geleceğe yönelik olarak olumlu beklentilere sahip olma duygusunu belirtir. Bu sayede umut insana gelecekte karşılaşılabileceği olumsuz yaşantılarla baş edebileceği duygusunu vererek, ruh sağlığını olumlu etkiler (Çelikel ve Erkorkmaz, 2008: 123).

1950`den bu yana psikologlar ve psikiyatrlar, umudun sağlıktaki ve kendini iyi hissetmedeki rolüne vurgu yaparak, umudu, amacın gerçekleştirilmesindeki olumlu beklenti olarak ifade etmektedir (Cheavens ve ark., 2006: 136). Umudun en büyük özelliği, olumlu gelişmelerle beraber, bir çıkış yolu olduğuna ilişkin inanç ve planların başarılacağı öngörüsüdür. Umut kavramının içerisinde bir şeye olan istek ve o isteği elde edebileceğine olan inanç yatmaktadır.

Synder (1989) umudu iki boyutlu olarak ele almaktadır. Birinci boyut “Agency” olarak adlandırılan “amaca ulaşmayı isteme ve amaca ulaşmak için kendisinde güç hissetme” boyutudur. İkinci boyut ise “amaca ulaşabilmek için yollar bulabilme becerisi” şeklinde ifade edilen “pathway” boyutudur.

Umutsuzluk ise, hayata ve geleceğe bakıştaki kötümserliğin (Lavender ve Watkins, 2004: 130; (O’connor ve ark., 2000: 155) yükselmesine karşı iyimserliğin düşmesi veya ortadan kalkmasıyla açıklanır (Kashani ve ark. 1991: 331). Gelecekte olabilecek her şeyin şimdikinden daha iyi olmayacağı (Bayam ve ark. 2002: 7) ve geleceğe yönelik olumsuz bakış umutsuzluk kavramının ögesini oluşturmaktadır (O’Connor ve ark. 2004: 1100). Carver ve Scheier (1990: 20) iyimserliği, gelecekte iyi yaşantıların beklenmesi, kötümserliği de gelecekte kötü yaşantıların beklenmesi şeklinde açıklamaktadır.

Bu tanımlar doğrultuda umutsuzluk, kişinin iyilik halinden yoksunluğunu, isteksizliğini ve amaçsızlığını kapsamakla beraber yaşam olaylarının olumsuz şekilde algılandığı negatif bilişsel bir değerlendirmedir. Umutsuzluk şimdiki ve gelecek zamanın olumsuz görülmesidir. Amerikan Psikoloji Birliği (1997) umutsuzluğun nedenlerini ve belirtilerini aşağıdaki yer alan Tablo 2’deki gibi sıralanmıştır.

Tablo 2: Umutsuzluğun Nedeni Ve Belirtileri

Umutsuzluğun Nedenlerini	Umutsuzluğun Belirtileri
Çeşitli etkenlere bağlı olarak bireyin etkinliklerin uzun süre kısıtlanmasını ve bunun sonucunda ortaya çıkan yalnızlık	Kötümser içerikli konuşmalar, dilde olumsuz ifadeler
Beden sağlığının kötüleşmesi	Edilgenlik, konuşmada azalma
Uzun süreli stres	Duyguların ifadesinin azalması
Kendini bırakmak	İnisiyatif kullanma eksikliği
Soyut değerlere ve/ veya Allah’a olan inancı kaybetmek	Dış uyaranlara karşı tepkilerin azalması
	Kendisiyle konuşan kişiye ilgisizlik
	Umursamaz ve aldırılmaz tavırlar
	İştahta azalma
	Uyku saatlerinde artma yada azalma
	Kişisel bakıma özen göstermeme

	Sosyal ortamlardan kaçma
--	--------------------------

Kaynak: Tanç, 1999: 21'den derlenmiştir.

Umutsuzluk, bireyin bilişsel yapısı ve bilgiyi işleme biçimi ile yakından ilişkili bir olgudur (Dinçer ve Derelioğlu, 2005: 191). Olumsuz yaşam olayları ile bunlara ilişkin olumsuz, yerleşik ve genelleştirilmiş çıkarsamalar, umutsuzluk duygularını besleyen başlıca etmenler olarak ortaya çıkmaktadır (Yerlikaya, 2006: 21). Umutsuzluğun temeli, geçmişte yaşanmış olumsuz bir olaya dayanır. Bireyler bir yandan meydana gelen olayın sebebi ya da sebepleri, diğer taraftan olayın neticesinde ortaya çıkacak olumsuz sonuçlar ve bunların kendisine etkisi hakkında mütalaalarda bulunurlar ve neticede umutsuzluk ortaya çıkar (Şahin, 2002: 143). Bu doğrultuda umutsuzluk başarısızlığa karşı alınmış mağlubiyeti ve teslimiyeti, geleceğe olan inancın yitirilmesini ifade eder.

Bilişsel modelde, kaygı, kızgınlık ya da umutsuzluk gibi olumsuz duygular yaşanmasının en önemli sebebi, olayların kendisi değil, bu olaylarla ilgili beklentiler ve yorumlardır. Beck, umutsuzluğu, bilişsel depresyon modelinde bilişsel üçlünün (cognitive triad) bir parçası olduğunu belirtmiştir. Bu bilişsel üçlü; kişinin kendisine, kişinin geleceğe ve kişinin dış dünyaya olumsuz bakmasıdır. Bu bilişsel faktörler, depresif kişinin yaşamını engeller ve zorlayıcı olaylarla dolu olarak görmesi, kişinin kendisini başarısız ve değersiz hissetmesine, dış dünyayı düşmanca görmesine ve geleceğe umutsuzca bakmasına sebebiyet vermektedir (Akt. Sungur, 1994: 18). Bilişsel çarpıtma şemaları olarak adlandırılan bu algılar bireyin düşünme süreçlerini etkilemekte ve yaşantılarını olumsuz yönde çarpıtarak yorumlanmasına neden olmaktadır (Durak, 1994: 2).

Umutsuzluk an ile geleceği birbirine bağlayan köprünün yıkılmasının bir ifadesidir. Umutsuzluk duygusunda, geçmiş yaşantıya dair bir pişmanlık olmakla beraber hayatta yüklenen anlamda kaybolmaya başlar. Umutsuzluk geçmiş yaşantı sonucu oluşan bir boşluktur. Umutsuzluk anlamlandırma yetisinin bozulmasıdır. Bu kapsamda Frankl'a (1959) göre umutsuzluk ruhsal bir hastalık değildir; bu nedenle umutsuz kişiye bir takım ilaçlar vermek yerine ona varoluşsal gelişim ve gelişme krizi boyunca yol gösterilmesi gerekir (Akt. Yerlikaya, 2006:14). Umutsuzluk geçmişte yaşanmış yaşam örüntüsünün geneleme yaparak geleceğe atfedilmesidir. Kişinin sorunlarına çare bulamaması, kişiyi umutsuzluğun içersine

itmektedir. Umutsuzluk çaresizliğin getirmiş olduğu nihai bir sonuçtur (Collins ve Cutcliffe, 2003: 177).

Umutsuzluk, literatürde genellikle öğrenilmiş çaresizlik kavramı ile birlikte ele alınmaktadır. Öğrenilmiş çaresizlik, bireyin tepki ve davranışlarının sonuca ulaşmada boşuna olduğu ve isteklerini gerçekleştirebilmede çabalarının başarısız olması nedeniyle bireyin kaygılanması ve korku yaşaması ve bu nedenle sonucu kontrol etmek için motivasyonunda düşüş görülmesi demektir (Güler,2005: 383). Minkof ve arkadaşlarının çalışmasına göre de intihar girişiminde bulunan hastaların, genellikle intiharı çaresizlik veya umutsuzluk durumuna bir çıkış yolu olarak gördüklerini saptamışlardır (Akt. Durak, 1994: 2). Umutsuzluğun ölçümü konusunda yoğun çalışma yapan Beck, umutsuzluk ve intihar arasında bir ilişki bulmuştur. Beck, umutsuzluğu, kişilerin objektif ve gerçekçi bir nedeni olmadığı halde, deneyimlerine yanlış anlamların yüklemesi, amacına ulaşmak için çaba sarf etmediği halde bunlardan negatif sonuçlar beklenmesi ve bunun sonucu olarak gelecek hakkında olumsuz beklentileri olan, daha genel anlamıyla geleceğe kötümser tutumlarının olması şeklinde tanımlamıştır (Durak ve Palabıyıkoglu, 1994: 311; Cheavens ve ark. 2006: 138; Abbey, 2006: 174).

Normallik kavramında savunulan görüşlerden biri, kişinin kendini iyi hissetmesi ölçüsüdür. Kendini iyi hissetmek kavramı, yalnızca yaşamı sürdürmenin değil, potansiyel ve isteklerin gerçekleştirilmesini de kapsamaktadır. Kişinin gelişmesini engelleyici nitelikteki davranış normal dışı sayılır (Geçtan, 2003: 12). Bu bağlamda umutsuzluk duygu da, kişinin geleceğe yönelik olumsuz tutum ve davranışlarını içermesi, yaşamını olumsuz yönde etkilemesi normal dışı davranışlar içerisinde değerlendirilerek, buna etki eden nedeler üzerinde çalışmalar yapılarak incelenmektedir.

Birçok araştırmada depresyon, intihar ve umutsuzluk arasında yakın bir ilişki bulunmuş ve umutsuzluğun intihar davranışını yordalyıcı önemli bir bilişsel değişken olduğu belirtilmiştir (Beck ve Weishaar, 1990; Yang ve Clum 1994; Westelfeld ve ark., 1990; Bradley ve ark., 2004; MacLeod ve ark., 2005; Durak, 1994). Depresyona bağlı ölüm nedenlerinin önde geleni intihar olması, umutsuzluğun bunu önceden belirleyecek bir unsur olması umutsuzluğu ölçmenin önemini açığa çıkarmaktadır (Seber ve ark., 1993: 142).

Öznel iyilik durumunu belirlemede önemli bir ölçüt olan umutsuzluk genel anlamda ruhsal bozukluk gelişimine neden olmaktadır. (Çelikel ve Erkorkmaz, 2008: 126). Umutsuzluğa eslik eden bulgular ise değersizlik, çaresizlik, mutsuzluk, kararsızlık, eyleme geçememe, işlerini sürdürememe ve suçluluk duygularıdır (Ağır, 2004: 89). Bireyleri umutsuz duygularından arındırmak için; bilişsel davranışçı tekniklerin de yardımı ile bireylerin öz-yeterlilik algısı yükseltilerek sağlıksız davranışlar terk edilerek yerine sağlıklı davranışlar başlatılarak yardımcı olunabilir. (Kumcağız, 2007:37)

Çocuklarda ve ergenlerde umutsuzluk ve depresyon düzeyine ilişkin olgu bildirimleri 17. yüzyıla kadar dayanmaktadır (Tamar, 2004: 87). Kişinin gelişiminde önemli bir rol oynayan bir süreci teşkil eden ve yetişkinliğe geçiş süreci olarak tanımlanan ergenlik (adolescence), döneminde kişi, birçok olayın etkisinde kalarak depresyona girebilir. G. Stanley Hall, bu dönemi, “fırtına ve stres” dönemi olarak değerlendirmiştir (Görker ve ark. 2004:104). Umutsuzluk, ergenlerdeki depresyon ve intiharın belirgin bir göstergesini oluşturmaktadır (Rutter ve Behrendt, 2004: 296).

Kişinin hayata ve geleceğe umut duygusuyla yaklaşması, ona anlam yüklediğinin göstergesidir. Bireyin hayata dair yaşadığı anlamsızlık, umutsuzluk olgusunu beraberinde getirerek ölüm fikrini doğurur. Benjamin Wolman`ın ifadesiyle; “Hayatta bir anlam bulamama, insanın yaşamaya, mücadele etmeye, ümit etmeye degecek, hiçbir şeyi olmadığı duygusudur.” Leo Tolstoy`un “itiraflarım” eserinin otobiyografik parçasında, yaşadığı anlam kriziyle içine düştüğü durumu açıklamaktadır. Tolstoy anlamın bozulmasıyla, hayatı üzerine kurduğu dayanak noktalarında çözümler olduğunu gördü. Albet Camus, felsefenin ciddi sorununun, insan hayatının anlamsızlığını tamamen kavradıktan sonra yaşama devam edip etmemek olduğunu dile getirmiştir. C. G. Jung anlamsızlığın hayatın tamlığını engellediğini ve bundan dolayı hastalığa eşdeğer olduğunu açıklamıştır. Victor Frankl, nevrozların %20`sinin köken olarak noojenik (hayattaki anlamsızlıktan doğduklarını) olduğunu ifade ederek, anlam eksikliğinin en büyük varoluşsal stres olduğunu belirtmiştir (Yalom, 1999, s. 656-659).

İşsizliğin insan yaşamı üzerinde birçok psiko-sosyal sorunlara yol açtığı bilinmektedir. İş bireye zamanını yapılandırması ve amaç kazandırmasıyla, kişiyi aktif kılar. Kişi bir işte

çalışarak gelir elde ettiği gibi, kendisine güven ve saygı duygusu da gelişmektedir. Çalışmak kişinin psikolojik sağlığını olumlu yönde etkilemektedir. Bireyin çalışmak istek ve yeteneğinde olup işsiz kalması büyük bir umutsuzluğa, çaresizliğe, yalnızlık duygusuna ve depresyon eğilimlerine yol açmaktadır. İşsizlerin duygu ve düşünceleri genellikle, yaşamının anlamının kalmadığı, hayatın boş ve karanlık olduğu yönündedir. Ak ve arkadaşları (2006) yapmış oldukları bir araştırmada intihar davranışında bulunmuş majör depresyon tanısı almış olguların düzensiz işe sahip olduklarını ve eğitim seviyelerinin düşük olduklarını saptamıştır.

İşsiz kalan ya da işsiz kalmaktan korkan kişi yaşamını sürdürmede, ileriye bakışında umutsuzluk görürse yaşam doyumu olumsuz etkilenecektir (Aytaç, 2002; Yüksel, 2003: 22). Yaşam doyumu bireyin genel anlamda kendini iyi hissetmesine ilişkin önemli bir öğedir. Hastaların yaşam doyumu puan ortalamaları arttıkça, umutsuzluk puan ortalamalarının azaldığı tespit edilmiştir (Erdem ve ark. 2004). Gündoğar ve arkadaşları (2007) üniversite öğrencilerinin yaşam doyumlarını yordalayan etkenleri inceledikleri araştırmada, yaşam doyumu yordayıcılarının, umutsuzluk düzeyi, eğitim doyumu, iş beklentisi ve kendisine göre bölümde okuma isteğinin olduğunu belirlemişlerdir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Turizm, dünya ekonomisinde en hızlı gelişen ve genişleyen sektörlerden biri olmakla beraber Dünya Turizm Örgütü (WTO) tahminlerine göre Dünya genelinde 2020 yılı itibariyle, uluslararası turizme katılan kişi sayısı 1,6 milyara ve uluslararası turizm gelirlerinin büyüklüğü ise 2 trilyon dolara ulaşması beklenmektedir. Ülkeler açısından son derece önemli bir sektör olan turizmin başarısında sadece doğal kaynaklar ve kültür yeterli olmayıp, emek yoğun özelliğinden dolayı içinde yaşadığımız siberetik çağa rağmen insan faktörü başrol oynamaktadır.

Turizm işletmelerini global düzeyde incelediğimizde sosyal ve psikolojik sorunların yaşandığı görülmektedir. İş gören devir oranlarının yüksek olması (Kusluyan ve Kusluyan 2004; Hinkin ve Tracey 2000) sektör çalışanlarında tükenmişlik belirtileri başlaması (Zopiatis ve Constanti, 2007:136, Buick ve Thomas 2001), iş tatminin düşük olması (Lam vd. 2001) turizm eğitimi almış kişilerin zamanla sektörden uzaklaşması (Tablo 1) gibi verimliliği ve etkinliği azaltan olumsuz sonuçlarla karşılaşmıştır. Turizm eğitimi alan öğrenciler de

sektörün potansiyel birer temsilcisi durumundadır. Fakat sektörün içerisinde barındırdığı sorunların öğrencileri sektörden uzaklaştırdığı yapılan araştırmalarla tespit edilmiştir. “Bir eğitim sisteminin etkinliğinin ve kalitesinin, eğittiği kişilerin iş gücü piyasasındaki yer ve konumlarıyla ölçülmesi” (Ünlüönen 2004: 109), turizm eğitimi veren kurumların etkinliği ve kalitesiyle beraber öğrencilerin sosyo-psikolojik durumlarını incelemeyi gerektirmektedir.

Yapılan literatür taramasında, farklı ülke ve kültürlerde karşılaştırmalı olarak turizm öğrencilerinin psikolojik yönlerini ele alan araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırmaların genelde öğrencilerin sektöre yönelik tutumlarını saptamaya ve öğrencilerin staj esnasında yaşadıkları sorunların tespitine yönelik olduğu görülmüştür. Bu bağlamda araştırmada Türkiye ve Almanya’da turizm eğitimi alan üniversite öğrencilerin, umutsuzluk puanlarını saptamak, aralarında farklılık olup olmadığını belirlemek, demografik değişkenlerin ve almış oldukları eğitime yönelik tutumlarının onların umutsuzluk düzeyi üzerindeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Sektörün bünyesinde bulunan çeşitli sorunların yanında, öğrencilerin psikolojik yönünü içeren umutsuzluk düzeylerinin saptanması mesleki, toplumsal ve kişisel sağlık açısından önemli bir bulgu olacağı ve bundan sonra yapılacak araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmada üniversite turizm eğitimi alan öğrencilerin umutsuzluk durumlarının Türkiye ve Almanya’ya göre farklılık gösterip göstermediğini saptanmaya çalışılmıştır. Bu nedenle betimsel ve kesitsel istatistik yöntemi uygulanmıştır. Betimsel istatistik yöntemi, bir örneklem üzerinde ya da ulaşılabilen durumlarda evrenin tamamından gözlem yaparak elde edilen verileri kullanarak araştırmaya katılan bireylerin ya da objelerin özelliklerini betimlemeyi amaçlayan süreçtir (Büyüköztürk, 2002: 5; Kalaycı, 2006: 51). Kesitsel araştırmalar, tanımlayıcı özelliklerinin yanı sıra bazı değişkenler arası ilişkilerin de incelenmesinde kullanılan bir istatistiksel bir yöntemdir.

Araştırmanın katılımcılarını Türkiye’den Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokul öğrencileri, Almanya’dan ise Kempten Fach Hoch Schule Wirtschafts-wissenschaften [Tourismus-Management \(Bachelor\)](#) [Tourismus-Management \(Diplom FH\) - auslaufend](#) (Ekonomi ve Sosyal Bilimler Okulunun Turizm İşletmeciliği) öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya iki ülkeden sadece birer üniversitenin dahil edilmesi

araştırmanın kısıtlılığını oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında incelenen öğrencilerin ülkelere göre dağılımı aşağıda yer alan tablo 3’de gösterilmiştir. Türkiye’den 111 erkek (% 66,9) ve 55 kız (%33,1) öğrenci olmak üzere toplam 166 kişi; Almanya’dan ise 51 erkek (%44,3) ve 64 kız (% 55,7) olmak üzere toplam 115 öğrenci araştırmaya katılmıştır.

Tablo 3: Öğrencilerin Ünelere Göre Dağılımı

	Milliyet			
	Türk		Alman	
	n	%	n	%
Erkek	111	% 66,9	51	% 44,3
Kız	55	% 33,1	64	% 55,7
Toplam	166	% 100,0	115	% 100,0

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada, öğrencilerin umutsuzluk düzeylerini saptamak için Seber (1991) tarafından Türkçe’ye çevrilen Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ) ve sosyo-demografik özellikleri belirlemek amacıyla kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Beck Umutsuzluk Ölçeği’nin (BUÖ) niteliği, ergen ve yetişkinlerde uygulanabilen özelliğiyle, bireyin geleceğe yönelik olumsuz beklentilerini değerlendiren bir ölçektir. Ölçek 11 doğru, 9 yanlış önermeden oluşan toplam 20 maddelik, kendi kendine yanıtlanmakta (Self report) olan bir ölçektir. Anahtara uyumlu her yanıt için 1 puan, uyumsuz her yanıt için ise 0 puan verilmektedir. Elde edilen aritmetik toplam "Umutsuzluk puanı" olarak kabul edilmiştir. Puanların olası değişkenliği 0 ile 20 arasındadır. (Seber ve ark., 1993:141; Öner, 1997: 307). Ölçekten elde edilen yüksek puan umutsuzluğun veya geleceğe yönelik olumsuz beklentilerin düzeyinin yüksek olduğunu belirtmektedir. Kişisel bilgi formunda, araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini, almış oldukları eğitime yönelik tutumlarını, arkadaşlarıyla ilişki ve okuldaki başarı durumlarını belirlemek için çeşitli sorular yer almaktadır.

Beck Umutsuzluk ölçeği ilk olarak Beck ve arkadaşları (1974) tarafından uygulanmış ve Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı $\alpha=,93$, madde-toplam puan korelasyonlarının $.39$ ile $.76$ arasında değiştiği bulunmuştur. Ölçeğin Türkçeye çevirisi Seber (1991) tarafından

yapılmıştır. Geçerlik ve güvenilirlik çalışması ise Seber (1991) ve Durak (1993) tarafından gerçekleştirilmiştir. Durak (1993) ölçeğin geçerliliğini ve güvenilirliğini belirlemeye yönelik çalışmada alpha güvenilirlik katsayısını $\alpha=0.85$, madde-test korelasyonlarını tüm örneklem üzerinden incelemiş ve en düşük korelasyon kat sayısını $r=0.31$, en yüksek korelasyon katsayısını $r=0.67$ bulmuştur. Seber ve arkadaşları (1993) yaptıkları umutsuzluk ölçeğinin güvenilirlik çalışmasında Cronbach alfa katsayısı $\alpha=0.86$, madde-toplam puan korelasyonlarının 0.07 ile 0.72 arasında değiştiğini, üniversite öğrencilerinde test-tekrar test güvenirliliğinin 0.74 olduğunu bulmuşlardır.

VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Öncelikle araştırmada veri toplama araçlarıyla toplanan değişkenlerin araştırma grubunun özelliklerine göre betimleyici frekans ve yüzde tabloları çıkarılmıştır. Daha sonra da Türk ve Alman öğrencilerin umutsuzluk puanları ayrı ayrı hesaplanmıştır. Hesaplanan umutsuzluk puanlarını benzerliklerine göre gruplandırmak için çok değişkenli istatistik yöntemlerinden biri olan kümeleme analizine (cluster analysis) tabi tutulmuştur. İki grup arasındaki farkları incelemek için t testi (Independent Samples t Test), ikiden fazla grubu karşılaştırmak için varyans analizi (one-way Anova) uygulanmıştır. Elde edilen farklılığın hangi grup veya gruptan kaynaklandığını belirlemek için post hoc analizinden Tukey HSD testi uygulanmıştır. Son olarak öğrencilerin demografik bağımsız değişkenlerden hangisi ya da hangilerinin onların umutsuzluk düzeyini daha çok etkilediğini belirlemek ve en yüksek etkiye sahip olan bağımsız değişkeni belirlemek için çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır.

BULGULAR

Demografik Bulgular

Tablo 4: Araştırma Katılan Öğrencilerin Demografik Bulguları

	Milliyet			
	Türk		Alman	
	Okuldaki Başarı Durumu		Okuldaki Başarı Durumu	
	n	%	n	%

Çok iyi	14	% 8,4	19	% 16,5
İyi	77	% 46,4	49	% 42,6
Orta	54	% 32,5	43	% 37,4
Düşük	21	% 12,7	4	% 3,5
Eğitim ve Eğitim Kurumundan Memnuniyet Durumu			Eğitim ve Eğitim Kurumundan Memnuniyet Durumu	
	n	%	n	%
Evet	57	% 34,3	53	% 46,1
Hayır	109	% 65,7	62	% 53,9
Arkadaş İlişkileri			Arkadaş İlişkileri	
	n	%	n	%
Çok iyi	40	% 24,1	41	% 35,7
İyi	101	% 60,8	53	% 46,1
Düşük	25	% 15,1	21	% 18,3
Anne-Babanın Beraberlik Durumu			Anne-Babanın Beraberlik Durumu	
	n	%	n	%
Ayrı	21	12,7%	9	7,8%
Beraber	145	87,3%	106	92,2%
Kardeş Sayısı			Kardeş Sayısı	
	n	%	n	%
Yok	---	---	29	% 25,2
1	18	% 10,8	63	% 54,8
2	139	% 83,7	17	% 14,8
3 ve üstü	9	% 5,4	6	%5,2
Ailenin Gelir Durumu			Ailenin Gelir Durumu	
	n	%	n	%
Çok iyi	16	% 9,6	8	% 7,0
İyi	34	% 20,5	67	% 58,3
Orta	48	% 28,9	37	% 32,2
Düşük	68	% 41,0	3	%2,6

Annenin Çalışma Durumu			Annenin Çalışma Durumu		
	n	%	n	%	
Çalışıyor	47	% 28,3	96	% 83,5	
Çalışmıyor	119	% 71,7	19	% 16,5	
Babanın Çalışma Durumu			Babanın Çalışma Durumu		
	n	%	n	%	
Çalışıyor	123	% 74,1	104	%90,4	
Çalışmıyor	43	% 25,9	11	% 9,6	
Annenin Eğitim Durumu			Annenin Eğitim Durumu		
	n	%	n	%	
İlköğretim	104	% 62,7	26	%22,6	
Lise	42	% 25,3	29	% 25,2	
Üniversite	20	% 12,0	60	% 52,2	
Babanın Eğitim Durumu			Babanın Eğitim Durumu		
	n	%	n	%	
İlköğretim	76	% 45,8	17	% 14,8	
Lise	59	% 35,5	25	% 21,7	
Üniversite	31	% 18,7	73	% 63,5	

Tablo 4’de araştırma kapsamında yer alan Türk ve Alman öğrencilerin demografik değişkenleri yer almaktadır. Araştırma yer alan Türk ve Alman öğrenciler başarı durumlarına göre incelediklerinde benzer özellikler gösterdiği görülmektedir. Benzer özellikler göstermekle beraber, başarı durumunu çok iyi olarak belirten Alman öğrencilerin oranı Türk öğrencilere göre daha yüksek, başarı durumunu düşük olarak belirten Alman öğrencilerin oranı ise Türk öğrencilere göre daha düşüktür. Öğrencilerin almış oldukları eğitim ve eğitim kurumundaki memnuniyet durumlarına bakıldığında, Türk öğrencilerdeki memnuniyetsizlik oranının (%65,7 -109 kişi) Alman öğrencilere göre (% 53,9-62 kişi) çok daha yüksek olduğu görülmektedir. Her iki gruptaki öğrencilerin yarısından fazlasının almış oldukları eğitimden memnun olmadıkları anlaşılmaktadır. Türk öğrencilerin %15,1’i (25 kişi), Alman öğrencilerin ise % 18,3’ü (21 kişi) arkadaş ilişkileri düzeyinin düşük olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin anne-babalarının beraberlik durumları incelendiğinde ise Alman öğrencilerin anne-babalarının

beraberlik durumları (% 92,2-106 kişi), Türk öğrencilere göre (% 87,3-145 kişi) daha yüksektir. Alman öğrencilerin genel olarak tek (% 25,2-29 kişi) ve iki çocuklu (%54,8-63 kişi) aileye, Türk öğrencilerin ise üç (% 83,7-139 kişi) ve iki çocuklu (% 10,7-18 kişi) aileye sahip oldukları anlaşılmaktadır. Öğrenciler ailelerinin gelir durumlarına göre incelendiğinde, Alman öğrencilerin ailelerinin büyük çoğunluğunun gelir düzeyinin iyi olduğu, Türk öğrencilerin ailelerinin büyük çoğunluğunun ise düşük ve orta gelir düzeyine sahip aileler olduğu görülmektedir. Bu durum öğrencilerin anne-babanın çalıp çalışmama ve eğitim durumları göre açıklanabilir. Alman öğrencilerin hem anne (% 83,5- 96 kişi) hem de babalarının (% 90,4- 104 kişi) çalıştığı anlaşılmaktadır. Türk öğrencilerinde ise babası çalışanların oranı % 71,7 (123 kişi) annesi çalışanların oranı ise % 28,3 (47 kişi) olduğu görülmektedir ve Alman öğrencilerinin anne-babalarının eğitim düzeylerinin Türk öğrencilerin anne-babalarına göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

ÖĞRENCİLERİN UMUTSUZLUK DÜZEYLERİNİN VE UMUTSUZLUK DÜZEYLERİNE ETKİ EDEN DEĞİŞKENLERİN İNCELENMESİ

Tablo 5: Türk ve Alman Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması

	Milliyet	n	$\bar{x}$	s.s	t değeri	p
Umutsuzluk Değeri	Türk	166	6,80	3,55	,922	,949
	Alman	115	6,66	2,89		

$p < ,05$

Türk ve Alman öğrencilerin umutsuzluk puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı belirlemek için gerçekleştirilen t testi analize göre, öğrencilerin umutsuzluk ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür [$t(279) = ,922$; $p > ,05$]. Tablo 5’te yer alan sonuçlardan Türk öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri, Alman öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinden ,014 değerinde yüksek olduğu görülmektedir. Elde edilen umutsuzluk ortalamalarından öğrencilerin hafif umutsuzluk düzeyinde oldukları anlaşılmaktadır. Araştırmacılar umutsuzluk ölçeğinden elde edilen puanların yorumlanmasında puan aralıkları önermektedir. Bu puan aralıkları ise 0-3 puan aralığı “normal aralık” (normal range), 4-8 puan aralığı “hafif umutsuzluk” (mild hopelessness), 9-14

puan aralığı “orta düzey umutsuzluk” (moderate hopelessness), 14-20 puan aralığı “yoğun umutsuzluk” (severe hopelessness) biçiminde betimlenmektedir (Ceyhan, 2004: 92).

Öğrencilerin umutsuzluk ölçeğinden elde edilen puanlara kümeleme analizi (two-step cluster) uygulanmıştır. Kümeleme analizi, bireyleri, işletmeleri, objeleri vb. alt gruplara ya da kümelere ayırma olanağı tanımaktadır. Kümeleme analizi sonucunda iki sınıf elde edilmiştir. Elde edilen birinci kümeye, umutsuzluk puan ortalamaları 3,5 olduğu için iyimserler kümesi; ikinci kümeye umutsuzluk puan ortalamaları 11,7 olduğu için kötümserler kümesi ismi verilmiştir. Elde edilen kümelerin dağılımı aşağıda yer alan tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Kümeleme Analiz Sonucunda Elde Edine Sınıflar

	Umutsuzluk Puanı			
	Sayı	%	$\bar{x}$	s.s
1. Küme (İyimserler)	176	%62,6	3,77	2,00
2. Küme (Kötümserler)	105	%37,4	11,72	3,37

Tablo 6’da görüldüğü gibi öğrencilerin yarısından fazlasının iyimserler kümesi içinde yer aldığı görülmektedir. Birinci kümeyi oluşturan iyimserler kümesi 176 kişiyle % 62,6’lık bir oranı; ikinci kümeyi oluşturan kötümserler kümesi ise 105 kişiyle %37,4’lük oranı oluşturmaktadır. İki küme içersinde alan öğrencilerin milliyetlerine göre dağılımı aşağıda yer alan Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: İyimserler ve Kötümserler Kümesi İçersine Yer alan Öğrencilerin Milliyetlerine Göre Dağılımı

	Milliyet			
	Türk		Alman	
	n	%	n	%
1. Küme (İyimserler)	105	%63,3	71	%61,7

2. Küme (Kötümserler)	61	%36,7	44	%38,3
Toplam	166	%100	115	%100

İyimserler ve kötümserler kümesi içerisinde yer alan öğrencilerin milliyetlerine göre dağılımı incelendiğinde, az bir farkla Alman öğrencilerin kötümserler kümesi içerisinde yer alan öğrenci oranının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Türk öğrencilerinin % 63,3'ü (105 kişi) iyimser kümesi, % 36,7'si (61 kişi) kötümserler kümesi içerisinde yer almaktadır. Alman öğrencilerin ise % 61,7'si (71 kişi) iyimserler kümesi, % 38,3'ün de (44 kişi) kötümserler kümesinin içerisinde yer aldığı görülmüştür.

Tablo 8: Türk ve Alman Öğrencilerin Cinsiyet Faktörünün Umutsuzluk Düzeylerine Etkisi

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	Std. hata	t değeri	p
Türk Öğrencilerin Umutsuzluk Değeri	Erkek	111	6,35	3,16	8,131	,005
	Kız	55	7,70	3,22		
Alman Öğrencilerin Umutsuzluk Değeri	Erkek	51	6,90	3,06	,997	,320
	Kız	64	6,46	2,76		

p <,05

Tablo 8'de yer alan t testi sonuçlarına göre cinsiyetin Türk öğrencilerin umutsuzluk değerleri üzerinde anlamlı farklılık oluşturduğu saptanmıştır [t(164)= 8,131, p< ,05]. Kız öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri, erkek öğrencilerin umutsuzluk düzeyinden daha yüksek bir değerde olduğu görülmüştür. Cinsiyetin Alman öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri üzerinde istatistiksel anlamda bir farklılık oluşturmadığı anlaşılmıştır [t(113)= ,997, p> ,05].

Tablo 9: Öğrencilerin Okuldaki Başarı Durumlarının Umutsuzluk Düzeylerine Etkisini

Öğrencilerin Okuldaki Başarı Durumu	n	$\bar{x}$	Std. hata	F Değeri	p	Tukey HSD	
Türk Öğrencilerin Umutsuzluk Değeri	14	Çok İyi	3,85	2,71	12,008	,000	Çok iyi-
		İyi	5,22	2,88			Düşük

	Orta	54	7,81	3,20			Orta
	Düşük	21	11,95	3,07			İyi- Düşük
							İyi- Orta
							Orta-Düşük
Alman Öğrencilerin	Çok İyi	19	7,89	3,195			
Umutsuzluk Değeri	İyi	49	6,32	2,67	1,477	,225	
	Orta	43	6,55	3,04			
	Düşük	4	6,00	,816			

p < ,05

Öğrencilerin okuldaki başarı durumunun onların umutsuzluk düzeyine etkisini belirlemek için gerçekleştirilen one-way anova analize göre, başarı durumunun Türk öğrencilerin umutsuzluk ortalamaları üzerinde anlamlı farklılık oluşturduğu görülmüştür (F= 12,008, p< ,05). Farklılığın hangi düzeyler arasından kaynaklandığını belirlemek için Post Hoc karşılaştırmalarından TUKEY testi uygulanmıştır. Tukey analize göre sadece başarı durumu “çok iyi” ve “iyi” olan arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüş, diğer düzeyler arasında anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır. Türk öğrencilerinin okuldaki başarı durumu arttıkça umutsuzluk düzeylerinin anlamlı farklılık oluşturacak şekilde düştüğü görülmüştür. Gerçekleştirilen varyans analize göre okuldaki başarı durumunun Alman öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri üzerinde istatistiksel bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır (F=1,477, p>.05).

Tablo 10: Öğrencilerin Arkadaşları İle Olan İlişkilerin Umutsuzluk Düzeylerine Etkisini

	Arkadaş İlişki Düzeyi	n	$\bar{x}$	Std. hata	F Değeri	p	Tukey HSD
Türk Öğrencilerin Umutsuzluk Değeri	Çok İyi	40	4,75	2,21	8,875	,000	Çok iyi- Yetersiz İyi-Yetersiz
	İyi	101	6,71	3,53			
	Yetersiz	25	10,44	3,91			
Alman Öğrencilerin	Çok İyi	41	6,63	3,16	,008	,992	
	İyi	53	6,69	2,93			
	Yetersiz	21	6,61	2,31			

Umutsuzluk

Değeri

$p < ,05$

Gerçekleştirilen varyans analizine göre Türk öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri, arkadaşlarıyla olan ilişki düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F= 8,875$, $p < ,05$). Tukey testine göre farklılığın arkadaş ilişkileri “çok iyi” ve “yetersiz”, “iyi” ve “yetersiz” düzeyde olan öğrenciler arasında olduğu görülmüştür. Yapılan varyans analize göre öğrencilerin arkadaşlarıyla olan olumlu ilişkiler onların umutsuzluk puanlarına anlamlı bir düşüşe neden olmaktadır. Arkadaş ilişki düzeylerinin Alman öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri üzerinde istatistiksel bir fark oluşturmadığı saptanmıştır ($F= ,008$, $p > ,05$).

Tablo 11: Öğrencilerin Maddi Durumlarının Umutsuzluk Düzeylerine Etkisi

	Maddi Durum	n	$\bar{x}$	Std. hata	F Değeri	p	Tukey HSD
Türk Öğrencilerin Umutsuzluk Değeri	Çok İyi	16	4,85	2,08	7,544	,000	Çok iyi-Düşük
	İyi	34	6,81	2,25			Çok İyi-Orta
	Orta	48	9,02	3,10			İyi-Düşük
	Düşük	68	10,31	2,56			İyi-orta
Alman Öğrencilerin Umutsuzluk Değeri	Çok İyi	8	6,50	2,42	,062	,980	
	İyi	67	6,64	3,18			
	Orta	37	6,67	2,33			
	Düşük	3	7,33	1,52			

$p < ,05$

Gerçekleştirilen anova analize göre Türk öğrencilerin umutsuzluk düzeyi, gelir durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F= 7,544$, $p < ,05$). Tukey testine göre anlamlı farklılığın gelir durumu iyi ile yetersiz düzeyde olanlar arasında olduğu görülmüştür. Gelir düzeyi düştükçe öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin arttığı saptanmıştır. Gelir düzeyinin Alman öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri üzerinde istatistiksel olarak farklılık oluşturmadığı görülmüştür.

Tablo 12: Öğrencilerin Eğitim ve Eğitim Kurumundaki Memnuniyetinin Umutsuzluk Düzeyine Etkisi

	Memnuniyet	n	$\bar{x}$	Std. hata	t değeri	p
Türk Öğrencilerin Umutsuzluk Değeri	Memnun	57	3,15	2,89	47,082	,000
	Memnun Değil	109	8,70	3,66		
Alman Öğrencilerin Umutsuzluk Değeri	Memnun	53	5,90	2,71	-2,657	,009
	Memnun Değil	62	7,30	2,90		

p <,05

Tablo 12’de yer alan t testi analizine göre, öğrencilerin eğitim memnuniyetinin onların umutsuzluk düzeylerini anlamlı düzeyde etkilediği saptanmıştır. Almış oldukları eğitimden memnun olan Türk öğrencilerin umutsuzluk puan ortalamasının düşük düzeyde ($x= 3,1$); almış oldukları eğitimden memnun olmayan Türk öğrencilerin ise yüksek düzeyde olduğu görülmüştür ($x= 8,7$). Gerçekleştirilen analize göre de farkın istatistiksel düzeyde manidar olduğu görülmüştür [$t(133)= ,47,082$, $p< ,05$]. Eğitim memnuniyetinin Alman öğrenciler üzerinde de anlamlı farklılık oluşturduğu görülmüştür [$t(113)= -2,657$, $p< ,05$]. Almış oldukları eğitimden memnun olan Alman öğrencilerin umutsuzluk puanı ortalaması 5,9; almış oldukları eğitimden memnun olmayan öğrencilerin umutsuz düzeyi ise 7,3 olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin demografik bağımsız değişkenlerden hangisi ya da hangilerinin onların umutsuzluk düzeyini daha çok etkilediğini belirlemek ve en yüksek etkiye sahip olan bağımsız değişkeni belirlemek için çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Çoklu Regresyon Analizi, bağımlı değişkenle ilişkili olan iki ya da daha çok bağımsız değişkene dayalı olarak, bağımlı değişkenin tahmin edilmesine yönelik bir analiz türüdür. Bu analiz, bağımsız değişkenlerle bağımlı değişken arasında ilişkinin yönüne ilişkin yorum yapma olanağı verir (Büyüköztürk, 2002: 94).

Tablo 13: Öğrencilerin Demografik Değişkenlerin Umutsuzluk Düzeyine Etkisi

Türk Öğrencilerin Bağımsız Değişkenleri				Anova		
R	R Square	Adjusted R Square	Durbin-Watson	F	Sig.	

,649(a)	,421	,403	1,841	23,288	,000(a)
---------	------	------	-------	--------	---------

Tablo 13’de yer alan çoklu regresyon analizine göre (F= 23,288, sig. ,000) model bir bütün olarak her düzeyde anlamlı olduğu görülmüştür. Tabloda yer alan R Square katsayısı (R^2) bağımlı değişkenin yüzde kaçlık kısmının bağımsız değişkenlerce açıklandığını göstermektedir. Buna göre Türk öğrencilerin umutsuzluk düzeylerindeki değişimin % 42,1’i modele dahil edilen (cinsiyet, okuldaki başarı durumu, eğitimden memnuniyet, okul arkadaşlarıyla ilişki düzeyi ve gelir düzeyi) bağımsız değişkenler tarafından açıklanmaktadır. Durbin-Watson katsayısının, 1,5 ile 2,5 değer arasında olması (1,841) modele dahil edilen değişkenlerin kendi aralarında bir otokorelasyon olmadığını göstermektedir.

Tablo 14: Regresyon Modeline Ait Katsayılar

		Türk Öğrenciler		Standartlaşmamış		Standartlaşmış	
		katsayılar		katsayılar		Katsayılar	
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler	B	Std. hata	BETA	t	p	
Umutsuzluk Puanı	Cinsiyet	1,769	,723	,150	2,447	,015	
	Okuldaki Başarısı	2,056	,426	,304	4,822	,000	
	Eğitim	4,152	,742	,356	5,597	,000	
	Memnuniyeti						
	Arkadaş İlişki Düzeyi	1,008	,570	,113	1,767	,045	
	Gelir Durumu		-1,179	,350	-,213	-	,001

Tablo 14’de modelin tahmini sonucu elde edilen parametre değerleri ve bunlara ilişkin t değerleri yer almaktadır. Parametrelere ait t değerlerinden modele dahil edilen her bir değişkenin ayrı ayrı $p < 0,5$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Standartlaşmış katsayılar başlığı (Standardized Coefficients) altında yer alan Beta değeri ise bağımsız

değişkenler içerisinde bir önem sıralaması vermektedir. Buna göre Türk öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri en fazla etkileyen değişkenin “eğitim memnuniyeti” değişkeni olduğu görülmektedir. Umutsuzluk düzeyini etkileyen diğer bağımsız değişkenler önem sırasıyla “okuldaki başarı durumu”, “gelir durumu”, “cinsiyet” ve “arkadaş ilişkiler düzeyi” gelmektedir.

Tablo 15: Öğrencilerin Demografik Değişkenlerin Umutsuzluk Düzeyine Etkisi

Alman Öğrencilerin Bağımsız Değişkenleri						
	R	R Square	Adjusted R Square	Durbin-Watson	F	Sig.
	,316(a)	,100	,058	2,05	2,414	,041(a)
Regresyon modeline ait katsayılar						
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler	B	Std. hata	BETA	t	p
Umutsuzluk Puanı	Cinsiyet	-,604	,536	-,104	-1,128	,262
	Okuldaki başarı durumu	-,668	,375	-,180	-1,780	,078
	Eğitim Memnuniyeti	1,621	,554	,281	2,927	,004
	Arkadaş İlişki Düzeyi	,022	,415	,006	,054	,957

Gelir Durumu	,107	,432	,024	,247	,805
--------------	------	------	------	------	------

Tablo 15’de görüldüğü gibi ele alınan bağımsız değişkenler Alman öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri üzerinde düşük düzeyde bir etkiye sahip olduğu göstermektedir. Model kapsamında bulunan bağımsız değişkenler öğrencilerin umutsuzluk düzeyini %10 oranında etkilemektedir (F=2,414, p<,05). Parametre değerlerine ilişkin t değerleri incelendiğinde, sadece modele dahil edilen “eğitim memnuniyeti” değişkeninin öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri üzerinde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada Türkiye ve Almanya’da turizm eğitimi alan üniversite öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesi ve karşılaştırılması, öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin sosyo-demografik değişkenlerle ilişki araştırılmıştır. Milliyetlerine göre öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinde istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Araştırmacılar umutsuzluk ölçeğinden elde edilen puanların yorumlanmasında puan aralıkları önermektedir. Bu puan aralıkları ise 0-3 puan aralığı “normal aralık” (normal range), 4-8 puan aralığı “hafif umutsuzluk” (mild hopelessness), 9-14 puan aralığı “orta düzey umutsuzluk” (moderate hopelessness), 14-20 puan aralığı “yoğun umutsuzluk” (severe hopelessness) biçiminde betimlenmektedir (Ceyhan, 2004: 92). Bu bağlamda Türk ($\bar{x}=6,80$) ve Alman ($\bar{x}=6,6$) öğrencilerin “hafif umutsuzluk” (mild hopelessness) aralığında olduğu söylenebilir. Öğrencilerin hafif umutsuzluk derecesinde olması, gelecekleri ile ilgili karamsar düşüncelerin başladığını, geleceğe yönelik motivasyon sorunlarının olabileceğini göstermektedir.

Öğrencilerin umutsuzluk puanlarını benzerliklerine göre gruplandırmak için uygulanan kümeleme analizi(cluster analysis) sonrasında iki küme elde edilmiştir. Birinci kümeyi oluşturanların öğrencilerin umutsuzluk düzeyi ortalaması 3,77, ikinci kümenin ortalaması ise 11,72 olduğu bulunmuştur. Bu bağlama düşük umutsuzluk düzeylerinden dolayı birinci kümeye iyimserler kümesi, yüksek umutsuzluk düzeyinden dolayı da ikinci kümeye kötümserler kümesi ismi verilmiştir. Beck umutsuzluk ölçeğinden 10 ve üzeri puanların klinik uygulamalarda önemli bir emare olması (Ceyhan, 2004: 98) dikkate alındığında ikinci kümede yer alan 105 öğrencinin geleceğe yönelik olumsuz beklentilerin

düzeyinin yüksek olduğunu, geleceğe şüpheyile baktıkları anlaşılmaktadır. Aynı zamanda ikinci kümede yer alan öğrencilerin geleceğe yönelik olumsuz beklentilerle beraber, kendilerinde değersizlik, çaresizlik, mutsuzluk, kararsızlık ve suçluluk duygularının görülmesi yapılan diğer araştırmaların ışığında söylenebilir. Türk ve Alman öğrencilerin kümelere göre dağılımlarında, Alman öğrencilerinin % 38,3'ün, Türk öğrencilerinin % 36,7'sinin kötümserler kümesi içersinde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin iyimserlik ve kötümserlik düzeylerinin milliyetlerine göre dağılımlarının hemen hemen aynı olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin milliyetlerine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Cinsiyet, okuldaki başarı durumu, arkadaş ilişkilerinin durumu, maddi durumu Alman öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri üzerine anlamlı bir farklılık oluşturmamasına rağmen Türk öğrencilerin üzerinde anlamlı farklılık oluşturduğu saptanmıştır. Türk kız öğrencilerin ($\bar{x} = 7,70$) umutsuzluk düzeyi, erkek öğrencilere ($\bar{x} = 6,35$) göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Türk öğrencilerin okuldaki başarı durumu düştükçe umutsuzluk düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Başarı durumunu kötü olarak belirten öğrencilerin umutsuzluk düzeyinin ($\bar{x} = 11,95$) oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Başarı durumunu kötü olarak değerlendiren Türk öğrencilerin hayata karşı kötümser bir tutum içersine oldukları, başarısızlığı bir anlamda kanıksadıkları izlenimini ortaya koymaktadır. Umutsuzluğun, yaşam olaylarının olumsuz şekilde algılandığı negatif bilişsel bir değerlendirmesi olması, başarı durumu düşük olan öğrencilerin hayatı olumsuz şekilde algıladıkları sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Buna karşın başarı durumunu iyi olarak belirten öğrenciler ise hayata olumlu bakmakta ve hayatta başarılı olacaklarına inanmaktadırlar. Çelikel ve Erkorkmaz (2008) üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdikleri araştırmada başarı düzeylerinin kötü olduğunu belirten öğrencilerde, iyi olduğunu belirtenlere oranla umutsuzluk düzeyleri anlamlı derecede daha yüksek olduğu saptanmıştır. Artınkurt'un (2008) yapmış olduğu araştırmada okuldaki başarı durumunu ile özürsüz devamsızlık arasında negatif bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Bir anlamda okuldaki başarı durumu düşük olan öğrencilerin okuldan ayrılma, okulu bırakma düşüncesine yatkın oldukları anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda öğrencilerin akademik başarı durumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve akademik başarıyı engelleyen faktörlerin ortadan kaldırılması öğrencilerin hayata olumlu ve yapıcı bir bakış açısıyla bakmasına katkı sağlayacaktır. Türk öğrencilerin arkadaşlarıyla olan ilişkilerinin düzeyi ve ailelerinin maddi

imkan durumları onların umutsuzluk düzeyleri üzerinde doğrudan etkili olduğu göstermektedir. Arkadaşlarıyla ilişkileri yetersiz düzeyde olan ($\bar{x}=10,44$) ve ailelerinin maddi imkanı düşük olan ($\bar{x}=10,31$) öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin yüksek olduğu ve geleceğe yönelik kötümser bir tutum içersine büründükleri, hayata dair güdü kayıpları yaşadıkları anlaşılmaktadır. Tümkaya (2005) yapmış olduğu araştırmada yüksek umutsuzluk düzeyine sahip yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin, problemlerini paylaşmadıklarını, duygusal ve fiziksel istismara uğradıklarını sonucunu elde etmiştir. Sosyal destek yokluğu da umutsuzluğun ortaya çıkmasında etkili olabilecek nedenlerden biri olarak belirtilmektedir (Abramson ve ark. 1989: 362)

Hem Türk hem de Alman öğrencilerin eğitim memnuniyetinin, onların umutsuzluk düzeyleri üzerinde istatistiksel anlamda farklılık oluşturduğu saptanmıştır. Öğrencilerin almış oldukları eğitimden memnun olmamaları onların umutsuzluk düzeylerini arttırmaktadır. Bağımsız değişkenlerden hangisi ya da hangilerinin öğrencilerin umutsuzluk düzeyini daha çok etkilediğini belirlemek ve en yüksek etkiye sahip olan bağımsız değişkeni belirlemek için uygulanan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucu; Türk öğrencilerin umutsuzluk düzeylerini en fazla etkileyen değişkenin eğitim memnuniyeti, daha sonra sırayla “okuldaki başarı durumu”, “gelir durumu”, “cinsiyet” ve “arkadaş ilişkiler düzeyi” olduğu görülmüştür. Alman öğrencilerin ise sadece “eğitim memnuniyeti” değişkeninin öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri üzerinde düşük düzeyde de olsa etkili olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlara göre, Türk ve Alman öğrencilerin umutsuzluk düzeylerini etkileyen ortak değişkenin eğitim memnuniyeti olduğu görülmüştür. Gündoğar ve arkadaşlarının (2007) yapmış oldukları araştırmada, okuduğu bölüme açıkta kalmamak için girdiğini düşünen öğrencilerin yaşam doyumu, eğitim doyumu ve öğretim üyeleriyle ilişkilerinden hoşnutluk puanları, o bölümü özellikle istedikleri için okuduğunu düşünen öğrencilere göre daha düşük, umutsuzluk düzeylerinin daha yüksek olduğunu saptamışlardır.

Genel olarak bir eğitim sistemi, kişinin bedensel, ahlaksal, ruhsal ve duygusal bakımdan dengeli ve sağlıklı bir kişiliğe ve karaktere sahip kişiler yetiştirmeyi ve geliştirmeyi amaçlar. Üniversite bir anlamda öğrencilerin gelecek yaşamını şekillendiren, gelecekte çalışacakları işin alt yapının atıldığı kurumları ifade etmektedir. Kişiler üniversiteden almış olduğu eğitimle yaşamlarına şekil verecek ve ekonomik özgürlüğünü kazanacaktır.

Öğrencilerin yaşam doyumunu artırmak, eğitimin en önemli hedeflerinden biri olarak ele alınmaktadır. Yapılan araştırma sonucunda eğitim memnuniyetsizliği öğrencileri gelecekları hakkında olumsuz düşünelere ittiği, umutsuzluk düzeylerini attırdığı saptanmıştır. Eğitim memnuniyetinin ise öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyini arttırdığı ve geleceğe umutla bakmasına katkıda bulunduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Başka araştırmacılar tarafından yapılan bir araştırmada da okulu iyi bir iş ve güzel bir gelecek için gerekli, anlamlı ve yararlı görmenin yaşam doyumunu arttırdığı saptanmıştır. (Gündoğar ve ark., 2007: 16). Kısaca öğrencilerin eğitim memnuniyeti, onların psikolojik durumları üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda üniversitede turizm eğitimi alan öğrencilerin eğitim memnuniyetsizliğine neden olan faktörlerin belirlenmesi, bölümleriyle ilgili beklentilerinin tespit edilmesi ve saptanan bu faktörlerin iyileştirilmesi sonucunda geleceğe umutla bakan, kendine güveni olan, amaçları doğrultusunda yaşayan bireylerin yetişmesine katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇA

Abbey, J., G., “Hopelessness at the end of life: The Utility Of The Hopelessness Scale With Terminally Ill Cancer Patients”, British Journal of Health Psychology, 11, (2006), 173–183.

Abramson, L., Gerald, I., M., Lauren, B.,A. (1989) “Hopelessness Depression: A Theory Based Subtype of Depression”, Psychological Review, 96(2):358-372.

Ağaoğlu, O. K. (1991). Türkiye’de Turizm Eğitimi ve Etkinliği, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, Ankara

Ağır, M. (2007). “Üniversite Öğrencilerinin Bilişsel Çarpıtma Düzeyleri İle Problem Çözme Becerileri Ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişki”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Ak, M., Özmenler, K.N., Bozkurt, A: (2006). “Depresyon Hastalarında Belirti Şiddeti Ve Umutsuzluğun İtihar Davranışı Üzerindeki Etkisi”, *Kriz Dergisi* 14 (3): 1-7

Aksu, A., Köksal, C.D. (2005). “Perceptions and attitudes of tourism students in Turkey”, *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 17, 4/5: 436-447.

Aktaş, A., Boyacı, C. (1992). *Üniversiteler Kurumunda Lisans Düzeyinde Turizm İşletmeciliği ve Akdeniz Örneği, III: Ulusal Turizm Kongresi Kuşadası Belediye Yayınları-5, Kuşadası.*

Altinkurt, Y. (2008). “Öğrenci Devamsızlıklarının Nedenleri ve Devamsızlığın Akademik Başarıya Olan Etkisi” *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20:129-142

Altman, L.A. VE Brothers, L.R.(1995). “Career Longevity of Hospitality Graduates, *FIU Hospitality Review*, 13(2):77-83.

Arslan, Ş., Kutsal, Y., G. (1999). “Geriatride Yaşam Kalitesinin Değerlendirimi”, *Geriatry*, 2(4):173-178.

Aytaç, S. (2002). “İşsizliğin Çalışan Birey Üzerindeki Etkisi: İşsizlik Kaygısı”, *İş-Güş Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 4(2): <http://www.isguc.org>, (E.T. 12/09/2006).

Baron, P., Maxwell, G. (1993). “Hospitality Management Students’ Image Of The Hospitality Industry”, *International Journay of Contemporary Hospitality Management*, 5 (5): 5-8.

Bayam, G., Okay, T., Dilbaz, N., Açıkgöz, Ç. (2002). “Sivil Savunma Birliği Çalışanlarında Kaygı, Umutsuzluk Ve Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri Ve Posttravmatik Stres Bozukluğu Sıklığı”, *Kriz Dergisi*, 10(1):1-9.

Beck A.,T, Weishaar, M.,E. (1990) “Suicide Risk Assessment And Prediction” *Crisis*, 11:22-30.

Bradley, E.,H, Prigerson H, Carlson, M.,D, Cherlin, E, Johnson, H.,R, Kasl, S.,V. (2004). “Depression Among Surviving Caregivers Does Length of Hospice Enrollment Matter? Am J. Psychiatry, 161(12):2257-2262.

Buick, I.,Thomas, M. (2001), “Why do Middle managers In Hotels burn-out?” International Journal of Contemporary Hospitality Management, 13(6):304-309.

Büyüköztürk, Ş. (2002). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. İkinci Baskı, Pegem, Ankara

Carver, C.S., Scheier, M.F. (1990) “Origins and functions of positive and affect: a control-process view” Psychological Review, 97:19-35.

Ceyhan, A.A. (2004). “Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programına Devam Eden Öğretmen Adaylarının Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi”, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1: 91-102.

Cheavens, J, S, Feldman, D, B., Woodward J. T, Snyder, C. R. (2006). “Hope in Cognitive Psychotherapies: On Working With Client Strengths”, Journal of Cognitive Psychotherapy: An International Quarterly, 20(2):135-145.

Collins, S., Cutcliffe, R. (2003). “Adressing Hopelessness In People With Suicidal Ideation: Building Upon The Therapeutic Relationship Utilizing A Cognitive Behavioral Approach”, Journal of Psychiatric and mental Healty Nursing, 10(2): 175-185

Çakır, İ. (1998). Türkiye`de Lisans Düzeyi Turizm Eğitiminde Staj Sorunları ve Çözüm Önerileri, Süleyman Demirel Üniversitesi Eğildir Meslek Yüksekokulu 1. Ulusal Turizm Sempozyumu Bildiri Kitapçığı, Eğildir.

Çelikel, F.Ç., Erkorkmaz, Ü., (2008). “Üniversite Öğrencilerinde Depresif Belirtiler ve Umutsuzluk Düzeyleri ile İlişkili Etmenler” Nöropsikiyatri Arşivi, 45: 122-129

Demirer, H. (2000). Kapadokya Bölgesi Turizm Belgeli Konaklama İşletmeleri Üst ve Orta Düzey Yöneticilerinin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Öğrencilerinden Beklentilerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, Kapadokya Toplantıları VII. Nevşehir: Erciyes Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu: 8-23.

Diñçer, D., Derelioğlu, Y. (2005). Üniversite Sınavına Hazırlanan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi, VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bildiri Özetleri Kitapçığı, Nobel Basımevi, Ankara.

Durak, A. Palabıyıkoglu, R. (1994). “Beck Umutsuzluk Ölçeği Geçerlilik Çalışması”, Kriz Dergisi, 2(2): 311-319.

Durak, A. (1994). “Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, Türk Psikoloji Dergisi, 9(3): 1-11

Erdem, N., Karabulutlu, E., Okanlı, A., Tan, M. (2004). “Hemodiyaliz Hastalarında Umutsuzluk Ve Yaşam Doyumu”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 1-14.

Eser, Z. (2002). “Turizm Eğitime Üç Açılı Yaklaşım: Profesyonel Eğitim, Mesleki Beceri Eğitimi ve Girişimcilik Eğitimi”, Turizm Bakanlığı II. Turizm Şurası Bildirileri II. Cilt

Geçtan, E.(2003). Psikodinamik, Psikiyatri ve Normal Davranışlar, Metis Yayınları, İstanbul.

Getz, D. (1994) “Students` work experinces, perceptions and attitudes towards careers in hospitality and tourism: A longitudinal case study in Spey Valley. Scotland”, International Journay of Hospitality Management, 13(1):25-37.

Görker, I., Korkmazlar, Ü., Durukan, M., Aydoğdu, A. (2004) “Çocuk ve Ergen Psikiyatri Kliniğine Başvuran Ergenlerde Belirti ve Tanı Dağılımı”, Klinik Psikiyatr Klinik Psikiyatri, 7: 103-110.

Güler, B.,K. (2005). “İşsizlik Ve Yarattığı Psiko-Sosyal Sorunların Öğrenilmiş Çaresizlik Bağlamında İncelenmesi” İktisat Fakültesi Mecmuası, (Prof. Dr. Toker Dereliye Armağan Özel Sayısı), Cilt: 55, Sayı: 1: 373-393

Gündoğar, D, Gül, S.S., Uskun, E., Demirci, S., Keçeci, D. (2007). “Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Doyumunu Yordayan Etkenlerin İncelenmesi”, Klinik Psikiyatr, 10:14-27

Güzel, N. G. (2006). Yükseköğretimde Turizm Eğitimi ve Hizmet Kalitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Hinkin, T.R., Tracey, J.B. (2000). “The cost of turnover” The Cornell HRA Quarterly, June: 14-21.

Johnstone, D.(1994).“College at work: partnerships and rebuilding of American competence”, Journal of Higher Education, 65(2):168-181.

Kalaycı, Ş. (2006). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti., II. Basım, Ankara.

Kashani, J.H., Stoyls, M.S., Dandoy, A.C, Viadya, A.F., Reid, J.C. (1991). “Correlates of Hopelessness In Psychiatrically Hospitalized Children, Comprehensive Psychiatry, 32(4):30-337.

Kemer, G., Atik, K. (2005). “Kırsal Ve İl Merkezinde Yaşayan Lise Öğrencilerinin Umut Düzeylerinin Aileden Algılanan Sosyal Destek Düzeyine Göre Karşılaştırılması”, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi Sayı 21:161-168

Kızılırmak, İ. (2000). “Meslek Yüksekokulları Turizm ve Otelcilik Programlarının Turizm Sektörünün Beklentileri Doğrultusunda Değerlendirilmesi” Milli Eğitim Dergisi, Sayı:147 (<http://yayim.meb.gov.tr/yayimler/147/kizilirmak.htm>, 12/10/2006)

King, B., Mckercher, B., Waryszak, R., (2003). “A comparative study of hospitality and tourism graduates in Australia and Honh Kong”, *The International Journal of Tourism Research*, 5-6 Nov/Dec : 409-420.

Koko, J., Guerrier, Y. (1994). “Overeducation, Underemployment And Jop Satisfaction: A Study Of Finnish Hotel Receptionist”, *International Journey of Hospitality Management*, 13(4): 375-386.

Koyuncu, M. (2000). *Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Öğrencilerinin Turizm İşletmeleri Yöneticilerinden Beklentileri*, Kapadokya Toplantıları VII. Nevşehir: Erciyes Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu: 24-35.

Kozak, M., Kızılırmak, İ. (2001). “Türkiye’de Meslek Yüsekokulu Turizm-Otelcilik Programı Öğrencilerinin Turizm Sektörüne Yönelik Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre Değişimi: Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama”, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12: 9-16.

Kumcağız, H. (2007). “Grupla Psikolojik Danışmanın Diyabet Hastalarının Umutsuzluk Düzeyine Etkisi” *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun

Kuslvan, S., KuşluvaN, Z., (2000). “Perceptions and attitudes of undergraduate tourism students towards working in the tourism industry in Turkey”, *Tourism Management*, 21: 251-269.

Kuşlvan, S., Kuşlvan, Z., (2004). “Turizm İşetmelerinde İşgören Devri: Anlamı, Türleri ve Nedenleri”, *SOİD Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 1(1): 28-36.

Lam, T. Zhang, H., Baum, T. (2001). “An Investigation Of Employees' Job Satisfaction: The Case Of Hotels In Hong Kong”, *Tourism Management* 22:157-165.

Lavender, A, Watkins, E. (2004). “Rumination And Future Thinking In Depression”, *British Journal of Clinical Psychology* ,43:129–142.

MacLeod, A., K.; Tata, P.; Tyrer, P.; Schmidt, U.; Davidson, K, Thompson, S.(2005). “Hopelessness and positive and negative future thinking in parasuicide”, *British Journal of Clinical Psychology*, 44:495–504.

Mısırlı, İ. (2002) “Turizm Sektöründe Meslek Standartları ve Mesleki Belgelendirme Sistemi (Sertifikasyon)”, *Anatolia Turizm Araştırma Dergisi*, 13(1):39-55

O'Connor, R.,C., O'Connor, D.B., O'Connor, S.M., Swallowood, J., Miles, J. (2004). “Hopelessness, Stres and Perpectionism: The Moderating Effects Of Future Thinking”, *Cognition and Emotion*, 18(8):1099-1120.

O'connor, R, C, Connery, H., Cheyne, W, M.(2000). “Hopelessness: the role of depression, future directed thinking and cognitive vulnerability”, *Psychology, Health and Medicine*, 5(2):155-161.

Öner, N. (1997). *Türkiye`de Kullanılan Psikolojik Testler: Bir Başvuru Kaynağı*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 3. Basım, İstanbul.

Pavesic, D.V., Brymer, R.A. (1990). “Job Satisfaction: What’s Happening to the Young Managers?” *The Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*. 30(4): 90-96.

Pelit, E., Güçer, E. (2006). “Turizm Alanında Öğretmenlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm İşletmelerinde Yaptıkları Stajları Değerlendirmeler Üzerine Bir Araştırma”, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 1: 139-163

Purcell, K., Quinn, J. (1996). “Exploring the edication-employment equation in hospitality management. A comparision of graduates and HNS”, *International Journal of Hospitality Management*, 15(1):51-68.

Rutter, P.A., Behrendt, A.E. (2004). “Adolescent Suicide Risk: Four Psychosocial Factors”, *Adolescence*, 39(154):295-302.

Seber, G., Dilbaz, N., Kaptanoğlu, C., Tekin, D. (1993). “Umutsuzluk Ölçeği: Geçerlilik Ve Güvenirliği”, *Kriz Dergisi*, 1(3): 139-142.

Seymen, A., O. (2002). “Turizm İşletmelerinde Oryantasyon Eğitiminin İnsan Kaynakları Yönetimi Açısından Önemi ve Buna Yönelik Program Modelinin Oluşturulması”, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 13(1):15-25.

Snyder, C. R. (1989). “Reality Negotiation From Excuses to Hope and Beyond”, *Journal of Social and Clinical Psychology*, 8(2):130-157

Sungur, M. (1994). “Kognitif Görüş Bağlamında Depresyon ve Antisipasyon”, *Psikiyatri, Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi*, Aralık: 15-23.

Şahin, A. (2002). “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma”, *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Dergisi*, 13: 143-157.

Tamar, M. (2004). “Çocuk ve Ergenlerde Depresyon”, *Klinik Psikiyatri*, Ek 2: 84-92.

Tanç, S. (1999). *Benlik Değeri, Umutsuzluk Ve Kariyer Beklentileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tutar, H. (2007). “Katı Olan Her İş Sanallaşılıyor Veya İşgörenin Artan Yalnızlığı Üzerine: Kuramsal Bir Yaklaşım”, *İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 9(2):116-141

Tümkaya, S. (2005). “Ailesi Yanında ve Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*” 2(4):445-459

Tüylüoğlu, T. (2003). “Türkiye’de Turizm Eğitiminin Niteliği”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ünaldı, Z.; Köseli, A.; Teker, N.; Şener, S.; Bal, E. (1994). *Sağlığın Gelişiminde Toplum Katılımı Sağlık Hizmetlerinin Sorgulanması*, Pelin Ofset Ltd.Şti., Ankara.

Ünlüöner, K. (2004). “Turizm işletmeciliği Öğretmenlik Programlarının Öğrenci Beklentileri ve Algılamaları Açısından Karşılaştırılması: 1998-1999 ve 2003-2004 Öğretim Yılları”, Ticaret Ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı : 1:108-130.

Üzümcü, T., P., Bayraktar, S., (2009). “Türkiye’de Turizm Otel İşletmeciliği Alanında Eğitim Veren Yüksek Öğretim Kuruluşlarındaki Eğitimcilerin Turizm Mesleki eğitiminin Etiksel Açısından İncelenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması”, 3.Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Kitapçığı, Eskişehir.

Westefeld, J.S. (1990). College And University Student Suicide: Trends And Implications. The Counseling Psychologist. 18 (3). 464-476.

Yalom, İ. (1999). Varoluşçu Psikoterapi, (Çeviren: Zeliha İyidoğan Babayiğit), Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

Yang B., Clum, G.,A.(1994). “Life Stress, Social Support And Problem Solving Skills Predictive Of Depressive Symptoms, Hopelessness And Suicide İdeation In An Asian Student Population: A Test Of Model” Suicide and Life Threatening Behavior, 24(2):127-139.

Yerlikaya, İ.(2006). “Bilişisel-Davranışçı Yaklaşım Ve Hobi Terapiye Dayalı “Umut Eğitimi Programlarının İlköğretim Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeyine Etkisi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yüksel, İ. (2003). “İşsizliğin Psiko-Sosyal Sonuçlarının İncelenmesi (Ankara Örneği)”, Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 4(2): 21-38.

Zopiatis, A., Constanti, P. (2007). “Human resource challenges confronting the Cyprus hospitality industry”, EuroMed Journal of Business, 2(2):135-153